

OpenAccess op de kaart gezet

Open Access, de vrije toegang tot wetenschappelijke informatie, wint terrein: informatie is in toenemende mate openbaar toegankelijk. Het Open Accessjaar 2009 werd op 2 februari van dit jaar afgesloten met een drukbezocht symposium in de Beurs van Berlage in Amsterdam. Dat Open Access nu echt op de kaart staat in Nederland, bleek uit belangrijke toezeggingen en steun van prominente aanwezigen.

Onder leiding van SURFfoundation, het landelijke samenwerkingsverband voor ICT-vernieuwing in het hoger onderwijs, werden in het jaar 2009 overall in het land activiteiten georganiseerd om het begrip Open Access bekend te maken bij wetenschappers, bibliotheken en het grote publiek. In oktober culmineerde dat in de internationale Open Accessweek; over de aandacht die dat onder andere in Groningen genereerde schreven we al in Pictogram 4 van 2009. De speech die rector magnificus Frans Zwarts tijdens die week hield, vindt u op pagina 10 van dit nummer.

Wetenschappers, bibliothekmensen en andere *stakeholders* uit het land (SURFfoundation mag zich graag van moderne internationale terminologie bedienen) kwamen op 2 februari 2010 bijeen in de prachtige Beurs van Berlage in Amsterdam, om het Open Accessjaar 2009 feestelijk af te sluiten, maar ook om vooruit te kijken naar de toekomst: hoe gaat de hoger-onderwijswereld de positieve houding tegenover de vrije toegang tot wetenschappelijke informatie verder uitbouwen, en wat zijn de concrete plannen op dit gebied?

2,5 miljoen

Kopstukken uit het hoger onderwijs en onderzoek ondersteunden unaniem het standpunt dat wetenschappelijke publicaties die met belastinggeld tot stand zijn gekomen, online gratis beschikbaar moeten zijn. In zijn toespraak stelde NWO-voorzitter Jos Engelen hiervoor een speciaal budget beschikbaar van 2,5 miljoen euro per jaar. Dit kan aangewend worden om ervoor te zorgen dat auteurs hun artikelen (tegen de reglementair vastgestelde *author fee*) in een Open Accesstijdschrift kunnen publiceren.

Tijdens het druk bezochte seminar ging de discussie vooral over de vraag hoe het ideaal sneller kan worden gerealiseerd. Nederland heeft al veel resultaat geboekt; meer dan 200.000 publicaties zijn inmiddels vrij toegankelijk via de wetenschappelijke portal NARCIS. Daar worden nu ook publicaties aan toegevoegd van lectoren in het hbo.

Forumdiscussie

Een geanimeerde forumdiscussie tussen zes belangrijke 'spelers' in het veld sloot de middag af. Omdat gespreksleider Leon Verdonschot wegens familieomstandigheden op het laatste moment had afgezegd, werd vervanger Frenk van der Linden slechts enkele uren voor aanvang van het symposium over het onderwerp bijgepraat. Hij kweet zich met verve van zijn taak: door niet op het podium te gaan staan maar in de zaal te blijven, betrok hij het publiek actief bij de discussie. Zo moest elke aanwezige in de Beurs van Berlage de hele middag scherp blijven, wat ook de discussie op het podium ten goede kwam.

Uitgeverswereld

Dat Open Access langzamerhand een geaccepteerde vorm van publiceren is, bleek uit het feit dat steeds meer partijen, ook in de uitgeverswereld, Open Access accepteren als de norm. Derk Haank, CEO van uitgeversgigant Springer, vertelde als 'vijand' in het hol van de leeuw dat Springer met de vereniging van universiteiten (VSNU) heeft afgesproken dat in 2010 alle artikelen van Nederlandse onderzoekers in Springer-tijdschriften beschikbaar worden gemaakt in Open Access, mits de auteur daarmee instemt. Ook bij andere uitgeverijen ontstaan openingen voor Open Access publicatie: in navolging van Springer bieden zij de mogelijkheid aan onderzoekers om publicatie in Open Access te regelen bij plaatsing van hun artikel. Vrijwel alle uitgevers staan nu ook toe dat onderzoekers de definitieve auteursversies van hun artikelen plaatsen in het openbare digitaal archief (de *repository*) van hun instelling.

Knelpunt

Een knelpunt voor wetenschappers is dat zij moeten publiceren in prestigieuze, dure tijdschriften om een goede beoordeling te krijgen, bijvoorbeeld als ze subsidie aanvragen bij NWO. Voorzitter Jos Engelen zegde toe dat NWO kijkt naar mogelijkheden om publicaties in Open

Access-tijdschriften zwaarder mee te laten wegen. Paul Doop, collegelid van de Universiteit en de Hogeschool van Amsterdam en voorzitter van het platformbestuur ICT en Onderzoek van SURFFoundation, wilde het probleem oplossen door Open Access verplicht te stellen via de CAO. Dat vonden velen te ver gaan, maar Engelen zei dat zijn organisatie de ontwikkelingen kritisch volgt: als er over een jaar onvoldoende voortgang is geboekt, zal NWO kijken of ze Open Access kan verplichten, zoals zusterorganisaties in Engeland en Amerika al doen.

'Schorriemorrie'

Een fris geluid kwam tijdens de forumdiscussie van sterrenkundige Vincent Icke. Deze fervent voorstander van Open Access streek aanvankelijk Springer-man Derk Haank opzettelijk nogal tegen de haren en had zelfs nogal laatdunkende benamingen voor het uitgeversvolkje over, maar onder leiding van de spitse gespreksleider Van der Linden kwamen de beide kemphanen uit-

eindelijk toch dichterbij elkaar. Icke erkende dat gerenommeerde niet-Open Accesstijdschriften nu eenmaal belangrijk zijn voor een wetenschapper om zelf ook gerenommeerd te blijven, terwijl Haank zelfs aangaf dat Open Access voor het verspreiden van wetenschappelijke informatie een logische keuze zou zijn, als we vandaag met uitgeven zouden starten.

Awards

Aan het eind van het symposium werden twee SURFshare Open Access Awards uitgereikt. De prijs in de categorie **Strategisch** werd toegekend aan **Eelco Ferwerda**, uitgever bij Amsterdam University Press en coördinator van het OAPEN-project (Open Access Publishing in European Networks); een verrassende toekenning dus, aangezien het hier om iemand uit de hoek van de uitgeverij gaat.

"Eelco Ferwerda heeft zich zeer verdienstelijk ingezet voor de ontwikkeling van een Open Access uitgeefmodel voor academische boeken in

het door de EU gefinancierde OAPEN-project", aldus het juryrapport. "Hij verdient de Award voor de verbreding van publicaties naar boeken, een internationaal spraakmakend project, een initiatief dat een nieuw Open Access uitgeefmodel oplevert voor disciplines voor wie dit zeker nog innovatief is."

In de categorie **Uitvoering** ging de prijs naar **Saskia Woutersen-Windhower**, repository manager en auteursrechteninformatiepunt van de Universiteit van Amsterdam. Het juryrapport: "Saskia Woutersen-Windhower is een onvermoeibare pleitbezorgster voor Open Access, als specialist elektronisch publiceren bij de UvA."

We lopen warm voor Open Access

De resultaten en publiciteitsuitingen van het Open Accessjaar 2009 zijn gebundeld in een boekje met de titel 'Nederland loopt warm voor Open Access'. Dit boekje is uiteraard ook Open Access verkrijgbaar!

- Videoregistraties en foto's van het Open Access-seminar zijn online te bekijken: www.surffoundation.nl/nl/themas/openonderzoek/OpenAccess/Pages/OpenAccessSeminar.aspx
- Nationale Open Accesswebsite (Engelstalig): www.openaccess.nl
- Het boekje Nederland loopt warm voor Open Access: www.surffoundation.nl/nl/publicaties/Pages/NederlandlooptwarmvoorOpenAccess.aspx
- NARCIS, portal met Open Access wetenschappelijke publicaties: www.narcis.nl
- Een handige lijst met OA-links op de RUG Bibliotheekportal: www.rug.nl/Bibliotheek/informatie/beleid/openAccessLinks